

πνευσης, όμως άλλου βλέπει κανείς μια ζωηρότητα, μια δρασερότητα στο αίστημα που ευωδιάζει όλο από νιάτα κ' υγεία. Έδώ ο ποιητής λιμνίζει με πάθος το φίλημα της αγαπημένης του. (Σελίδα 29).

«Φέρε το μετωπιάκι σου, τα μάτια και τα χείλια και θά σου πλέξω άπάνου τους από φιλιά τραγούδι»

«Γιατί τη νύχτα τη βαθεία που τα όνειρά μου πλέκω και σε στοχάζομαι όλη φως στης όμορφιάς τη δόξα, ανάλαφρα και μυστικά ότο κι έν είσαι αλάργα θά στείλω την ψυχή μου εκεί νάρθῃ νά σου τό δώση...»

Άλλου στενάζει για τις πίκρες του χωρισμού (σελ. 37).

«Ήφυγες. Τώρα αναγαλλίες δέν κλεί για μένα ή χώρα, και τό παραθυράκι σου μέ τό περιπλοκάδι —μάτι και γαϊτανόφρυδο— τάν πονεμένο τώρα μέ βλέπει εκείθε νά περνώ έρμος τό κάθε βράδι».

«Τά ρόδα σου» (σελ. 60), «Τά γέλοια σου» (σελ. 65) είναι ωραία ανθολογικά επιγραμμάτια. Μά τό πιο καλό από τά μικρά αυτά τραγούδια είναι αναφισθήτητα εκείνο που επιγράφεται «Παρακάλλι» (σελ. 26). Η λυγερή ζητά σά λεημοσύνη από τόν αγαπημένο της βοσκό, νά μήν παίξη πιά τή φλογέρα γιατί ό άχός της φέρνει της πόνο στην καρδιά και φτερώνει της τή θύμηση. Τό αίστημα άρκετά δυνατό εκφράζεται σ' αυτό τό ποίημα μέ μια απλότητα κι άφέλεια που συγκινεί. Έχλεγε κανείς πώς είναι κομμάτι της Σαπφώς ή καλλίτερον ένα από τά δημοτικά τραγούδια μέ δυνατή γοητεία και ζωντανή πλαστικότητα.

Και δέν είναι μονάχα ό έρωτας που άγγίζει τήν καρδιά και τή λύρα του ποιητή. Βρίσκει καλορρυθμισμένους τόνους για νά ύμνήση τή λευτεριά, για νά χτυπήση τή θλιβερή μοίρα όσων μένουνε στις πολιτείες δουλωμένοι στην πλεονεξία, στην ψευτιά, στις μικροδιαφορές, στα χυδαία πάθη, για νά τονίση ακόμα τήν όνειρεμένη εποχή της πρόδοος που όλοι περιμένουμε στο μέλλο. Όμως άναγνωρίζουμε πώς τά περισσότερα ποιήματα άπ' αυτό τό είδος δείχνουν πώς ή φαντασία κ' ή έκφραση ακόμα δέ μέστωσαν. Οί γενικότητες, τ' άόριστα τραδήγματα, τό τεχνητό της σύνθεσης, μάταια προσπαθούν νά τό κρύψουν, κ' αίστάνεται κανένας πώς λείπει ή βαθύτερη συγκίνηση.

Μά ό κ. Ρήγας Γκόλφης είναι νέος. Πρέπει νά

περιμένουμε μ' έμπιστοσύνη. Σ' ένα μέρος του βιβλίου του (σελ. 46) λέει :

«Μούσα, γλυκοσπαράξεις με σάν έρωτας κρυφός κι ακόμα θά μου χάρισης τό ξωτικό σου χάδι, έτσι σέ βλέπω άγνάντια μου στο μάκρος και στο φως σά μια κορφή του Παρνασσού σέ φεγγαρίσιο βράδι».

Η Μούσα δέ θά μπορέση νά στερηθῇ έναν τέτοιο αγαπητικό της. Ο κ. Ρήγας Γκόλφης είναι για τήν ώρα ένας συμπαθής ποιητής. Έχω τήν ιδέα πώς μια μέρα θά γίνη άπλούστατα : Ποιητής.

EUGÈNE CLÉMENT

ΔΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΞΕΝΑ

ΜΕ τόν τίτλο «Τό δέντρο που τραγουδούσε» τυπώνει ό Ψυχάρης στα Mélanges του Γάλλου σοφού και φίλου του κ. E. Chatelain μια σύντομη μελέτη του για τόν περίφημο χρυσό πλάτανο που άναφέρει ό λαϊκός Χρονογράφος της Βυζαντινής Ιστορίας πώς έβλεπε κ' έφτιασαν ό αυτοκράτορας Θεόφιλος —έναν πλάτανο ολόχρυσο μέ πουλιά και λεοντάρια και όργανα διάφορα, καμωμένα τεχνικά ώστε όμα φυτούτε άνεμος, έλεγε καθέναν τή φωνή του κ' έπαιζαν τά όργανα. Ω, τώρα οί ξένοι βυζαντιολόγοι δέν εύρισκαν άλλη επίσημη απόδειξη για τό μηχανικό εκείνο δέντρο παρά μόνο τόν Πορφυρογέννητο. Ο Ψυχάρης φέρνει σειρά δάκαριχη ιστορικές μαρτυρίες άπό βυζαντινά κείμενα και αποδείχνει πώς ό πλάτανος αυτός, που έβλεπε άργότερα και τόν έλωπιον ό Μ. Χηλ ό διάδοχος του Θεόφιλου, δέν είτανε μέσα στο παλάτι, κοντά στο θρόνο, καθώς πολλοί πρερμηνεύουν, παρά έξω στην αύλή, στον άνοιχτόν άέρα, και πώς τά μουσικά δέντρα είταν εκείνη τήν εποχή συνηθισμένα στολίδια στα βασιλικά παλάτια της Άνταλίας.

ΣΤΟΝ τελευταίο «Έρμη της Γαλλίας» (άρθ. 311) ό Δημήτρης Άστεριώτης (κ. Philéas Lebesgue) έχει τό ταχτικό του κριτικό άρθρο για τά νεοελληνικά γράμματα. Δίνοντας μια πολύ κλοπραϊρετη άνάλυση του βιβλίου του κ. Π. Άξιωτίδη : Τό Παρόν και τό Μέλλον του Έλληνικού Έθνους, ρίχνει άρκετό νερό στο παραπολύ αίσίοδοξο κρασί του λογογράφου, που ύποστηρίζει πώς εύκολα μπορεί νά κάμῃ κ' ή φυλή μας ό,τι έκαναν οί Γερμανοί και οί Γιαπωνέζοι τά τελευταία χρόνια.

Έρχεται ύστερα στις Άνατολικές Μελέτες του Σμυρνιού δικηγόρου κ. Ν. Π. Έλευθεριάδη, που ό πρώτος τόμος τους είναι άφιερωμένος στο ζήτημα των Πατριαρχικών προνομίων και στην κατάσταση των Χριστιανών της Τουρκίας· όνομάζει τό βιβλίο πολύτιμο ιστορικό βοήθημα για όποιον θέλει νά μάθῃ τή θέση της Όρθοδοξίας άπέναντι στο Τούρκικο Κράτος. Προχωρώντας, μάς λέγει πώς αστίς αξιοπαράτηρητες μελέτες που άφιερώνει ό κ. Γ. Σκληρός στο Άνατολικό Ζήτημα, και που έχουνε τήν παραπανιστή χάρη νά είναι γραμμένες στη δημοτική, πρωτοστατεί μια πιο συγκεκριμένη μας φροντίδα, ή φροντίδα για τά καθόρα γεγονότα και τήν οικονομική πραγματικότητα, όπου δίνουν άφορμή στις κοινωνικές μεταβολές. Και περνά ό κριτικός στα φιλολογικώτερα έργα :

«Μέ τή λιγώτερο στεγνή τους όψη, τά ιστορικά, καλλιτεχνικά, κοινωνικά και φιλοσοφικά τεχνουργήματα που γραφικά κεντάει ό Έδης γύρο στη Σκιοθράκη είναι κι αυτά κατάλληλα νά κινήσουν πολύωρο τό στοχασμό. Όλοι της Ελλάδας και της Όμορφιάς οί πιστοί θά χαρούνε ξεχωριστά τις σελίδες που όνοματίζονται ή Νίκη και είναι άξιες νά μπούνε δίπλα στην «Προσευχή άτάνω στην Άκρόπολη». Ο Έδης αίστάνεται βαθιά τή γή του.

«Κ' ή χάρη αυτή γίνεται υπερέξοχη στον άριστοτέχνη συγγραφέα και διηγηματογράφο, τόν Άργύρη Έρταλιώτη, που περνά τή ζωή του στα ξένα και του κατατρώει ή νοσταλγία τήν ψυχή. Με τί νοστιμάδες οί Φυλλάδες του Γεροδήμου του, που τις ξανακινουρλώνει στο Νουμά, μάς σεριανούνε μέσα στην ελληνική ζωή ! Αυτό μέ κέντρισε νά ξανανοίξω τόν πολύτιμο τόμο, και πῆγα έτσι άπό τό πικρικό Χωριό ως τήν Κωνσταντινούπολη, κ' ύστερα στην Άθήνα, κουβεντιάζοντας στην τύχη για τά έπεισόδια της κάθε στιγμής. Τίποτα δέν είναι πιο άξιολάτρευτο. Έτσι στα πρώτα φύλλα του βιβλίου : Τά Πρώτα Χρόνια, είναι έντονώτερη ή συγκίνηση. Η ποιητική πηγή του πεζού αυτού λόγου είναι ίσως ή ίδια όπου οί Παλιοί Σκοποι παίρνουν τό θέλητρο της άθώας τους ειλικρίνειας. Είναι όλη αίστημα και αναδύει ίσια άπό τή γῆ, άπό τήν ώρα, άπό γνώριμα και ποθινά πράγματα.»

Για τους Σίχους του κ. Γ. Δαμπελέτ, ό Γάλλος κριτικός γράφει παρακάτω πώς τους ξεχωρίζει μεγάλη καθρότητα μορφής και ιδέας, και πώς «ή

χολόσκαση, και τό μικρό μικρό τους άπό τή σκανταλιά.

Ο νοικοκύρης δούλευε όλημερίς στο «σαρσί». Πουλούσε κι άγόραζε κάμπιο. Τό βράδυ καταστάλαζε σε κάποια ταβέρνα έδώ κοντά, και σε καμιάν ώρα έμπαινε σπίτι καλά κουρτισμένος. Φαντάζεσαι τό τί γίνονταν. Κανένα φαγεί δέν του άρεζε. Σά νά μισούμωνα και μαζί μου, που του έδειχτα τό ένάντιο μέ τήν όρεξή μου.

Είταν και πατριώτης ό Σιδρ Θεωδωράκης. Μια φορά, —του Βαγγελισμού, —μου ήρθε νά σηκώσω τό ποτήρι στο τραπέζι μουρμουρίζοντας ένα στίχο της άθανάτης μας Όδῆς. Πῆγε νά χαλάση ό κόσμος ! Νά μή μάς άκουσε κανένας άπ' έξω ! «Ο καημένος ό Μετζίτης, ό Θεός νά τόν πολυχρονάη, καλός είναι, κι όλους μάς αγαπάει» παιδιά του είμαστε. Γιατί νά τόν κακοκαρδίζουμε έτσι ; Τάκουσα αυτά μέ τ' αυτιά μου, άπό τό Σιδρ Θεωδωράκη. Άνω κάτω έγιναν όλοι τους. Σηκωθήκανε μισοφαγωμένοι και πήγανε στα κρεβάτια τους.

Ανέδῃκα στον ήλιακό και κάθισα μοναχός μου. Έλαμπε τό φεγγάρι, και θωρώντας τήν όμορφιά εκείνη όλόγυρά μου, συλλογιόμουν έν είταν άλληθια αυτό που έτρεξε κάτω στο τραπέζι, ά γίνεται

νά ζῇ στον κόσμο Ρωμιάς που νά λέη τέτοια λόγια μέ τήν καρδιά του. Είμωνα σαστισμένος. Στο χωριό, που σκύβουν κι όλο σκύβουν οί χωριανοί, νά μήν άποκοτάη ό πιο σκυμμένος νά ξεστομίση ευκή του Μετζίτη, και στην «Επιτάφιο» Πόλη, μέσα στα φυλλοκάρδια του Βυζαντίου, δυό πηδήματα μακριά άπό τή «Μεγάλη του Γένους Σχολή», νά βρίσκεται νοικοκύρης μέ γυναίκα και μέ παιδιά νά θυμώνῃ που έθεσα μικρό λουλούδι στον τάφο της λευτεριάς του ! Αυτό δέ γίνεται. Αυτός πρέπει νά γεννήθηκε σε χαρέμι. Δέν έχει αυτός δικαίωμα νά βγάξῃ ψωμί άπό χριστιανούς. Νά τονε μηνήσουμε, νά τονε μάθῃ ό κόσμος, νά πεθάνῃ της πείνας, νά ζῇ χωρισμένος άπό τους έμψυχούς του, ν' άφοριστῇ, νά βουρκολακιάσῃ !

Τέτοια του έφαλλα του Θεωδωράκη άπάνω στον ήλιακό. Άθώο παιδί, δεκαπτά χρονώ ! Όχι όμως κι όλότελα τυφλωμένος. Κατιτίς μούλεγε πώς δέν είταν ό Θεωδωράκης μονάχος. Πώς έδώ τέτοια τραγουδάκια δέν έχει. Έδώ πνίγεται άνθρωπος· σκάνει και πάει. Νά φύγω, νά φύγω, δέν είναι για μένα ή Πόλη !

Και καί που τά μισομουρμούριζα έλ' αυτά, κοιτάζοντας τόν άσημένιο γιαλό, άκούγω περπατηξίες

άπό πίσω μου. Είταν ή Μαριγώ, ή μοναχοκόρη του Θεωδωράκη. Με συμπάθειο, που δέ σου τηνε σύστησα, τότες που τρώγαμε κάτω. Πρέπει νά είταν και κείνη ως δεκαπτά. Λιγάκι κοντουλή, μά δροσερή, μαυριδερή και χαμηλοδλεπούσα. Συγύριζε τήν κάμαρά μου σάν έλειπα τήν ήμέρα, και τήν έδριεκα σάν καθρέφτη τό βράδυ. Της δάνειζα κάποτες και βιβλία. Μά μου διάδαζε, θαρρώ, μερικά και δίχως νά τά δανείζω.

Η Μαριγώ είταν ή πρώτη που σηκώθηκε άπό τό τραπέζι σάν έπεσαν άπάνω μου και Θεωδωράκης και Θεωδωράκινα. Θάρρεφα λοιπόν πώς είταν κ' ή πρώτη που θύμωσε, και τώρα που τήν έδλεπα σιμά μου σά νά φοβήθηκα πώς θά μέ μολλώσῃ κι αυτή. Κάτι πρέπει νάκουσε σά μιλούσα μόνος μου, είπα. Έκαμνα τόν άνήξερα ως τόσο.

Ηρθε κοντά μου, κι άκούμπησε στο κάγκι, έλλο. — Όλοι κοιμούνται, μου λέει σιγά σιγά. Εγώ δέ νύσταξα και δέν πλάγιασα. Ανέδῃκα νά δω τί κάνεις. Έλπίζω νά μή σε κακοκαρδίσει ό πατέρας. Τόν ξερείς, και μήν τονε συνοριστῇς. Νά σου πω γιατί ήρθα. Θέλω μια χάρη. Θέλω νά μου γράψῃς αυτό τό τραγούδι που άρχισες κάτω. Μου άρέσουν αυτά τά τραγούδια. Θέλω νά μέ μάθῃς και τό σκοπό,